

a ne že končí!“ To už je mnoho let. Ale situace je teď mnohem horší! A já mám dojem, že používání těchto metod odnaučuje myslet, a tím pádem kriticky hodnotit to, co si někde posháním. Student to bere tak, že si to najde v Googlu, vobšrajbne a myslí si, jak té babě vytře zraky. A toto je základem mého velmi zdrženlivého, nedůvěřivého postoje k těmto metodám.

A. P.: Závěrem bychom se Vás rády zeptaly, co byste chtěla vzkázat dalším generacím romanistů?

– Aby se romanistiky drželi. Je to privilegiovaný obor – vědecky, a prakticky konec konců taky (vemte si Latinskou

Ameriku). A na naší fakultě by se měla řešit otázka výuky rumunštiny. I když byla u nás kdysi zavedena v rámci socialistického bloku a studenti ji měli většinou jako třetí obor, byl tu určitý počet absolventů přibližně na úrovni bakaláře. Dnes je situace tristní, ze zkušenosti v blízké rodině vím, že v celé České republice není možnost nechat si ověřit znalost rumunštiny. Přitom zájem o absolventy by byl! V dnešní době bohužel vše podléhá omezeně ekonomickému vidění: hodně studentů, finanční imperativy. Ale filozofická fakulta přece není jazyková škola! Prosazovat osvícenější pohled na vysokoškolské studium jazyků vůbec a romanistiky zvláště je dnes evidentně obtížnější než v minulém století.

Rozhovor s Růženu Ostrou připravily Alena Polická a Bohdana Librová.

Osmdesáté narozeniny prof. Lubomíra Bartoše Přední brněnský hispanista vzpomíná

Masarykova univerzita si letos připomíná životní jubileum dalšího ze svých vynikajících romanistů prof. PhDr. Lubomíra Bartoše, CSc., který je bezpochyby nejvýznamnějším a v zahraničí nejcitovanějším brněnským hispanistou a zároveň jedním ze zakladatelů hispanistiky na Masarykově univerzitě. I ve svých osmdesáti letech se profesor Bartoš těší výborné tělesné i duševní kondici a dodnes na plný úvazek pokračuje ve své pedagogické a badatelské činnosti na Ostravské univerzitě. Protože začátek působení Lubomíra Bartoše na MU sahá až do roku 1956, kdy nastoupil na místo asistenta na katedře romanistiky, je služebně vůbec nejstarším z generace (zahrnující kromě něj ještě doc. Evu Spitzovou a doc. Růženu Ostrou), jež vystudovala španělštinu v první polovině padesátých let a pozdvihla tento původně „třetí“, tedy fakultativní obor na skutečně vysokou úroveň, srovnatelnou s kvalitou již tradičních romanistických oborů na brněnské univerzitě, jakými byly francouzština a italština. V tomto článku se nejprve seznámíme s životopisem pana profesora, následovat bude rozhovor s ním o jeho profesní dráze,

o šíři jeho akademických i mimoakademických činností a bohatých zkušenostech získaných během jeho někdy až dobrodružných cest po Latinské Americe a na závěr připojíme bibliografii prof. Bartoše z posledních let, jež je nejvýmluvnějším svědectvím o obdivuhodné pili a neúnavné badatelské práci tohoto význačného lingvisty.

Prof. PhDr. Lubomír Bartoš, CSc. (*21. 2. 1932) se narodil ve Frenštátě pod Radhoštěm, kde absolvoval reálné gymnázium. V roce 1951 se zapsal na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity na obory francouzština a španělština, jež později rozšířil o studium fonetiky. Z jeho učitelů si zaslouží zmínku zakladatel brněnské fonetiky E. Šrámek, jeho následovník K. Ohnesorg, jenž se specializoval na výzkum dětské řeči, na romanistice pak O. Novák, J. Rosendorfský, O. Ducháček a další.

Po ukončení studií začal L. Bartoš pracovat na brněnské katedře romanistiky a fonetiky jako asistent, později jako odborný asistent. Na základě kandidátské práce *Srovnávací experimentální studie souhláskových artikulací českých a španělských se zvláštním zřetelem ke kubánské španělštině* získává v roce 1965 titul kandidáta věd. Uvedená práce vzbudila pozornost díky inovativnímu užití metody radiografie a Bartoš v ní zúročil poznatky získané během svého pracovního a badatelského pobytu na Kubě v letech 1961–1962. V roce 1968 obhájil habilitační práci nazvanou *Současný stav a perspektivy vývoje španělštiny v Americe* a následujícího roku byl jmenován docentem, v roce 1991 pak profesorem pro obor románské jazyky.

Na FF MU v Brně působil Lubomír Bartoš přes půl století, od roku 1996 pracuje také na katedře romanistiky Ostravské univerzity (od roku 2001 na plný úvazek). V letech 1972–1976 byl lektorem češtiny na Univerzitě v Aix-en-Provence, studijní a pracovní pobyty realizoval také v Chile (1964–1965), ve Španělsku (1985, 1988), v Nikaragui (1985) a na Kubě (1989).

Pedagogická činnost profesora Bartoše se již od počátku vyznačovala neobyčejnou šíří záběru, protože pro nedostatek učitelů na romanistických oborech musel pokrýt celou škálu odborných předmětů. Zpočátku vedl semináře, překladatelská a tlumočnická cvičení, později se věnoval hlavně přednáškové činnosti, jež zahrnovala následující okruhy: dějiny a kultura hispanofonních zemí, fonetika a fonologie francouzštiny a španělštiny, dále syntax, lexikologie a stylistika španělštiny a americká španělština. K tomuto úctyhodnému výčtu profilových předmětů je třeba připojit ještě další volitelné přednášky na atraktivní lingvistická témata (např. španělský argot, tvoření slov ve španělštině), jež se vždy těšily velkému zájmu studentů. Na Ostravské univerzitě profesor Bartoš rozšířil svou výuku ještě o dialektologii, stylistiku a frazeologii španělštiny a ke všem vyučovaným předmětům vypracoval kvalitní skripta (viz také bibliografie z posledních pěti let). Aktivita Lubomíra Bartoše se však neomezovala jen na univerzitní pracoviště. Za zmínku stojí například jeho přednášky pro logopedické pracovníky na Moravě a na Slovensku, na herecké katedře

JAMU a v Československém rozhlasu v Brně. Kromě toho pracoval téměř 20 let jako tajemník a učitel češtiny na Letní škole slovanských studií v Brně a spolupracoval jako tlumočník a překladatel s Brněnskými veletrhy a výstavami. Věnoval se také technickým překladům pro různé významné podniky (např. Tatra Kopřivnice). Z francouzštiny přeložil více než 50 filmů.

Během své akademické kariéry byl L. Bartoš pověřen celou řadou významných funkcí: byl předsedou oborové komise romanistiky pro doktorandská studia a členem vědecké rady FF MU, v současné době zastává tutéž funkci na FF OU. Po řadu let byl šéfredaktorem sborníku *Études Romanes de Brno*, členem redakční rady *Spisů FF MU* a sborníku *Estudios Hispánicos (Wrocław)*, dnes působí jako šéfredaktor sborníku *Studia Romanistica (Ostrava)*. Je též členem odborných společností *Hispanistas de los Países de Europa* a *Kruhu moderních filologů*.

Badatelská činnost prof. Bartoše zahrnuje rozsáhlou oblast americké španělštiny, o níž publikoval řadu článků a dvě monografie (*El presente y el porvenir del español en América a Introducción al estudio del español en América*), dalšími okruhy jeho zájmu jsou španělská lexikologie, frazeologie a syntax. Práce Lubomíra Bartoše jsou publikovány v domácích i zahraničních periodikách (Španělsko, Argentina, Chile, Německo, Polsko, Slovensko) a o jejich významu svědčí desítky zahraničních citací.

Kdy a jak se u vás projevil zájem o jazyky obecně a o španělštinu konkrétně?

To se datuje z posledních let mého studia na gymnáziu, kdy jsem se začal zajímat především o španělštinu. Stal jsem se členem Svazu přátel demokratického Španělska, čili antifrankistické organizace, a jako členu mi posílali španělsky psané publikace (včetně deníků a týdeníků), takže jsem měl se španělštinou celkem dobrý kontakt. Nikdo na gymnáziu tehdy tento jazyk neučil. Naproti tomu na francouzštinu tam byli kantoři, kteří dokonce prošli pobyty ve Francii a byli jako jazykovědci výborní. Kromě toho jsem měl zájem i o latinu, takže vlastně všechno ke konci mého studia směřovalo k románským jazykům, a proto jsem se rozhodl, že budu pokračovat v Brně na Filozofické fakultě.

V roce 1951 jste tedy nastoupil na Masarykovu univerzitu na obor

francouzština-španělština. Mohli byste krátce zmínit ty ze svých učitelů, kteří vás nejvíce ovlivnili? A proč jste se vlastně zaměřil na lingvistiku?

Zaměřil jsem se na lingvistiku, protože mám rád objektivní vědy. Literatura se mi jevila jako hodně subjektivní, kdežto v lingvistice jsem se cítil daleko lépe. Na francouzštině byli mými učiteli profesor Ducháček na lingvistiku a profesor Novák na literaturu. Oba dojížděli z Prahy a přespávali v Brně. Z lingvistů bych ještě připomněl docenta Beneše, který byl mimo jiné i rumunštinář, takže kromě těch dvou jazyků, které jsem studoval, jsem si přibral ještě rumunštinu, a to právě s ohledem na tohoto kantora. Kromě toho mě přivedl i k rétorománštině. Nijak nás do toho nenuťil, ale jednoho dne přinesl do semináře knihu *Broučci* od Karafiáta, a měl ji v rétorománštině. Řekl nám: „Rétorománštinu umí každý, romanista se jí ani nemusí učit.“

A tak jsme četli. Kromě toho jsme s ním studovali i již zmíněnou rumunštinu. To bylo výborné, protože pak jsem strávil měsíc na letním kurzu v Rumunsku a docela dobře jsem rumunsky mluvil. Takže to nebyla jen francouzština a španělština, ale i tyto další románské jazyky, což byla zásluha právě docenta Beneše. Ale hlavním oborem se pro mě stala fonetika, a to díky tomu, že jsem bydlel u profesora Šrámka, který se zrovna vrátil z Francie, kde studoval na známém institutu Pierre Rousselota, zakladatele experimentální fonetiky. U Šrámka jsem bydlel dva roky. Po jeho smrti pak přišel do Brna profesor Ohnesorg, jehož specializací pro změnu byla dětská řeč. Tak jsem se zase vrhl na tuto oblast, což obnášelo logopedické kurzy pro nápravu řeči po celé Moravě i na Slovensku, protože to tehdy byla taková přidružená disciplína ke studiu dětské řeči. Profesor Ohnesorg učil mimo jiné i na JAMU, takže jsem vedl i kurzy nápravy řeči pro posluchače JAMU (např. Věra Galatíková, Alfréd Strejček – ti se tehdy snad poprvé seznamovali s magnetofonem). Byl jsem prostě asistentem na fonetice, což byla součást katedry romanistiky.

Když se ještě vrátíme k období vašich studií, na hispanistice vás tehdy učil také docent Rosendorfský.

Docent Rosendorfský měl jednu vynikající vlastnost, která by dnes už byla považována spíše za archaickou, a sice že zkoušel slovní zásobu. Vzal text a zkoušel detailně slovíčka, čímž nás vlastně přiměl k tomu, že jsme se naučili obrovské množství španělských slov, a z toho v podstatě žijí dodnes. To byla jeho velká zásluha.

Španělština jako samostatný obor vznikla až v těch padesátých letech, nebo se vyučovala již za první republiky?

V první republice, pokud vím, nikoliv. Tady se učila spíš italština, ale to já už nepamatuji. Španělština tu myslím začala až v padesátých letech.

Když jste ukončil studia, věnoval jste se nejprve fonetice a dětské řeči, potom jste se ale zaměřil na Latinskou Ameriku a na americkou španělštinu. Souvisí to nějak s vašimi četnými pracovními cestami do zahraničí?

Určitě to souvisí, a dokonce velice těsně. Začalo to tím, že jsem měl vyjednané stipendijní pobyt na Kubě. Když jsem přišel na ministerstvo, že jsem obdržel stipendium, řekli mi: „Ne, vy tam nepojedete na stipendium, vy tam pojedete pracovat.“ Byl jsem ustanoven vedoucím překladatelského střediska v Havaně (to byla léta 1961 a 1962). Pracoval tam se mnou jeden čas např. profesor Černý z Olomouce a další (byli jsme tam tři nebo čtyři Češi). Překládali jsme většinou středoškolské učebnice z různých předmětů; každý si vybral obor, který mu byl blízký. Potom jsme to předávali do tisku a podle toho se tam pak učilo. Takže to byl můj první kontakt s americkou španělštinou. Tam jsem poznal z vlastní zkušenosti, že je totálně odlišná od té evropské, zejména po stránce lexikální (o fonetice ani nemluvě, zpravidla jsme prvních 14 dnů vůbec nerozuměli). To mě zaujalo natolik, že moje první publikace byla právě o americké španělštině.

Na Kubu jste přijel v roce 1961, pouhé dva roky po Castrově revoluci. Jaká tam tehdy byla atmosféra? A měl jste možnost setkat se přímo s Fidelem?

Kromě toho, že jsem pracoval v překladatelském středisku, jezdila tenkrát na Kubu spousta expertů i vládních delegací, a tak jsem zároveň dělal tlumočnicka pro naše ministry a specialisty z různých

oborů. To všechno probíhalo na té nejvyšší úrovni a naše delegace tam byly velice vážené. Měl jsem tedy přímý kontakt jak s Fidelem, tak i s Che Guevarou, protože jsem jim vlastně tlumočil. A s Che Guevarou to byl vztah opravdu velmi blízký, protože mně byl povahově sympatičtější než Fidel. Za Che Guevarou jsem se pak dokonce vypravil do bolivijských And (na falešné jugoslávské vízum, které mi obstaral jeden kamarád), kde tenkrát bojoval, když jsem byl zrovna v Chile. Už jsem ho ale nezasáhl, potom ho tam popravili, což byl pro mě dost šok. Strávil jsem nějaký čas touláním po horách, kde se pohyboval i Che, ale platilo tam tehdy stanné právo, takže to bylo velmi riskantní. Mimochodem, riskantní to bylo všude, protože já jsem riskantní místa přímo vyhledával. Do Chile jsem přijel po velkém zemětřesení, do Nikaragui nikdo nechtěl jet, protože tam v té době byla krize (to byl rok 1985) a čekal se útok Američanů, a tak všude kopali zákopy. Já jsem tomu moc nerozuměl a říkal jsem jim: „Oni na vás nepůjdou až sem do hor, Američané potřebují obsadit hlavně města. Dřete se tady zbytečně.“ Vedl jsem s místními lidmi podobné řeči, a pak na mě přišlo na ambasádu hlášení, že mám kontarevoluční názory. Proto mi doporučili, abych odjel. Zkrátil jsem si tím pobyt asi o týden. Takže to byly mé cesty po Latinské Americe. Na Kubu jsem se pak vrátil ještě v roce 1989, ale to už byl jen krátký pobyt.

Pozoroval jste s odstupem času na Kubě nějaké změny oproti šedesátým létům, např. v náladě obyvatel?

Naposledy jsme se na Kubu se ženou podívali asi před sedmi lety a ten revoluční patos ještě přetrvával, i když lidé žili velmi skromně. Jak je to teď, bohužel nevím, poněvadž tomu, co o situaci na Kubě píše náš tisk, absolutně nevěřím. Co si tak ale dopi-

suji s přáteli, vzniká tam nově nezaměstnanost. Zejména turismus je omezován, takže lidé, kteří pracovali v této oblasti, ztrácejí místa. Zdá se, že se tam všechno nějak horší. Částečně to bylo vždycky způsobeno i tím, že Kubánci nejsou v ničem samostatní, a tím pádem závisí na dovozu. A když Amerika vyhlásila v roce 1962 blokádu Kuby, samozřejmě se to muselo projevít.

Z vašich zahraničních pobytů bychom mohli ještě zmínit Francii.

Tady to zase byla tak trochu náhoda, protože u nás na katedře učil tradičně francouzský lektor a Francouzi žádali reciprocitu, tj. aby jel zase lektor češtiny do Aix-en-Provence, kde se vyučovala čeština a slovanské jazyky, čeština ale jenom tak povrchně. Takže žádali lektora a já jsem měl shodou okolností takovou malou aprobaci na češtinu, kterou jsme museli dělat ve druhém ročníku. Francouzštinu jsem tady učil pořád, a tak jsem byl prakticky jediný vhodný kandidát. Strávil jsem tam na katedře asi tři nebo čtyři roky. Byl to velice příjemný pobyt, protože jsem tehdy procestoval autem celou Francii. Spal jsem samozřejmě v přírodě, což tenkrát ještě nebylo natolik nebezpečné, že by člověk nemohl někde ani zastavit. Tehdy bylo bezpečno kdekoliv (to bylo v letech 1972–1976). Jakmile jsem měl několik dní volno, už jsem vyjížděl na různé historické nebo přírodní lokality. Peněz jsem sice moc neměl (jen o něco víc než místní sekretářka), ale stačilo mně to, protože jsem byl, co se týče jídla a ošacení velmi skromný. Ale zase na rozdíl od Chile, kde jsem byl pořád někde zván do rodin, tak to ve Francii neexistovalo, tam to bylo jaksi „odhumanizované“. V Chile mě tenkrát univerzitní profesori všichni velice vítali a zvali domů. Pravda ale je, že mnozí z nich pretendovali na diplomatická místa, čili si mě tak nějak oťukávali, co bych pro ně mohl v Českosloven-

sku udělat, kdyby se tam náhodou dostali (Československo byla tehdy pro ně žádaná destinace). Takže v Chile to z tohoto pohledu bylo něco jiného než ve Francii. Ale z hlediska osobní svobody jsem si ve Francii liboval.

Kromě fonetiky a Latinské Ameriky jste se jako odborník mezinárodně prosadil i v oblasti španělské slovtvorby. Jak jste se dostal k této části lingvistiky?

Oblast tvoření slov mě začala zajímat z toho důvodu, že diverzifikace lexika v jednotlivých latinskoamerických zemích je obrovská. A do toho spadá pochopitelně i tvoření slov. Neologismy, které vznikají v různých zemích, a jakými prostředky se tato nová slova tvoří – to je strašně zajímavé téma. Nemluvím tím o přejímkách z angličtiny a podobně, to je vedlejší věc, která mě moc nezajímá. Ale spíše jak onen vnitřní aparát jazyka slouží k vytváření lexika, které se v podstatě stále diverzifikuje. Je fakt, že tady jsou i tendence, které španělštinu homogenizují, nicméně ta diverzifikace zde pořád je. Na Kubě to byl problém prakticky kdekoliv. Tam člověk musel nejdřív poslouchat nebo přímo ukázat na dotyčný předmět. Člověk se na sebe zlobil a říkal si: „Tak už jsem zvládl tolik slovní zásoby, a přece to neumím!“ Pojmenovat jakýkoliv předmět byl problém. Vezměme třeba obyčejný zapalovač (španělsky encendedor). To může být také *fosforera*, *fosforero* nebo ještě *mechero*, prostě tři čtyři výrazy. No a když jsem to šel kupovat, tak jsem použil všechna tato slova, a ten člověk mi nerozuměl. Nakonec jsem mu to ukázal a on mi řekl ten termín. Tím pádem jsem se naučil zase další výraz. Totéž se týkalo i požívatin. Šel jsem například koupit banány (*plátanos*). A prodavač na mě udělá: „¿Eh?“ (Cože?). Říkám: „Plátano. Un kilo de plátano.“ (Bez koncového /s/ pochopitelně: plátano(s)). To už jsem věděl, že se ta kon-

covka nevyslovuje). A on mně říká: „¿Qué plátano?“ Protože tam je asi deset druhů banánů: na pečení, na vaření, na přípravu salátů atd. A tak jsem mu to musel zase ukázat. Proto ten můj zájem o lexikologii všeobecně a slovtvorbu potom zvlášť, tedy neologismy. Ale stejně se to nedá všechno obsáhnout.

Vy jste byl tady na katedře romanistiky vlastně prvním asistentem specializovaným přímo na španělštinu (s výjimkou španělské lektorky Pargy), protože docent Rosendorfský byl napul italianista. Po vás ještě přišly pozdější docentky Spitzová a Ostrá, čímž se vytvořila brněnská hispanistika, tak jak potom existovala po celá desetiletí. Jak se vyvíjely počty studentů a vůbec pojetí hispanistiky na Masarykově univerzitě?

Jeden čas byl zájem o španělštinu obrovský a převažoval dokonce i nad francouzštinou. V době kubánské revoluce to bylo zcela zjevné. Externě jsem učil několik let na jazykové škole a tehdy byl mezi lidmi zájem tak obrovský, že i tady na fakultě se pořádaly večerní kurzy a ke svému úvazku jsme byli povinováni ještě chodit večer učit. Bývalo opravdu nabitě, někdy přišlo třeba padesát až osmdesát lidí.

Počty studentů na Masarykově univerzitě byly ale tehdy uměle omezené, nebo ne?

Když jsem studoval já, tak tady bylo asi pět až šest míst, později deset až dvanáct, maximálně do patnácti. Později to bylo více omezováno asi z toho důvodu, že už bylo dost hispanistů nebo že snad opadl zájem o španělštinu.

Předpokládám, že v padesátých a šedesátých letech byl asi velký

nedostatek odborné literatury a učebních materiálů. Jak jste se s tímto problémem vypořádal?

Co se týče literatury, přicházely sem pravidelně alespoň noviny a časopisy. My jsme dostávali dva nebo tři deníky (*Cuba Libre*, *Granma*), takže určitý kontakt s jazykem byl a na výuku to celkem stačilo. Ale pokud jde o knihy, tak to myslím ani dnes není o mnoho lepší, protože fondy na nákup nových publikací na univerzitách jsou omezené. Tenkrát jsme dostávali dost lingvistických knih výměnou.

O vás je známo, že kromě pedagogické a badatelské práce na univerzitě jste byl aktivní i v mnoha dalších oblastech.

Dlouhá léta jsem například působil v tlumočnickém středisku na veletrzích. Každý rok jsem tam pracoval asi čtrnáct dní až tři týdny v srpnu a v září, což mně ohromně pomohlo, protože se tam jednalo o technické záležitosti. Pořídil jsem si postupně všechny technické slovníky, které se daly sehnat, a pak jsem si přivydělával na překladech (Tatrovkou počínaje a technickými tkaninami konče). Naštěstí veletrh vydával objemné katalogy, kde byly stručné popisy jednotlivých produktů, takže i to mně terminologicky pomohlo. Navštěvovali mě pak z různých fabrik po celé Moravě: tu Blansko, tu Kopřivnice... U francouzštiny to bylo něco jiného, tam jsem zase dělal filmové překlady. Přeložil jsem celkem asi 50 titulů, mezi nimi spoustu Maigretů.

Na filozofické fakultě jsem kromě toho kdysi šéfoval takzvanému DSO Slavia, což byl sportovní klub. Pořádali jsme fotbalové zápasy studentů proti profesorům. Dále tu byly atletické přebory, které jsem tady na fakultě také organizoval. Já sám jsem byl v mládí závodním sportovcem, dělal jsem atletiku až do svého zranění a startoval jsem

ještě za univerzitu v běhu na sto metrů. Jinak než jsem přišel, tak jsem byl po tři roky krajským přeborníkem za Ostravský kraj v disciplínách 100 m, 200 m a dálka. Pak jsem toho nechal. Kdybych se tomu věnoval profesionálně, mohl jsem být teď trenérem a brát miliony, ale vrhl jsem se na lingvistikou, což dnes jaksi není příliš výnosné.

Vidíte nějaký posun v úrovni studentů za uplynulá desetiletí vaší pedagogické činnosti? A jak se díváte na současnou masifikaci vysokoškolského studia?

Vzhledem k zahraničním pobytům by měla úroveň studentů logicky narůstat. Dnes tráví všichni měsíc, dva nebo půl roku na nějaké zahraniční univerzitě, ale oni se kupodivu vracejí víceméně ve stavu „virginním“. Já se jich často ptám: „Prosím vás, četl jste tam aspoň denně tisk?“ „Jako noviny? To jsem v životě nevzal do ruky.“ To byl přitom pro mě každodenní chléb, sednout si na lavičku a „prolouskat“ noviny. Zatrhl jsem si, co jsem nevěděl, a pak jsem se na to někoho zeptal nebo jsem si to sám vyhledal. To je ale práce, kterou oni dnes dělat nechtějí. Jinak co se týče úrovně, vždycky se vyskytnou jeden nebo dva jedinci, kteří jsou dobří, ostatní je taková „šed“. No a jedné třetině bych absolutně zakázal studovat, nemají tam co dělat. A bohužel to říkají všichni, ne jenom já.

Zdá se, že většina studentů se dnes zajímá hlavně o literaturu, v níž je, jak už jste zmínil, větší prostor pro spekulace a subjektivní názor. Jakým způsobem by se dal podle vás zvýšit zájem o jazykovědu?

Asi to souvisí s mentalitou dnešního mladého člověka, protože u literatury je samozřejmě zábavné číst různé příběhy (nic proti literatuře, já sám mám také své oblíbené autory). Druhá věc je, že se s tím dá možná víc uplatnit, protože nakladatelství

mají jistý zájem o překlady, kdežto co s lingvistikou? A další věc je, že v literatuře se dá hodně věcí takzvaně „obkecat“, kdežto v lingvistice buď vím, nebo nevím. Já jsem na literatuře neměl rád právě ten subjektivismus.

Většina lingvistických předmětů už tradičně není pro studenty příliš atraktivní, ale vaše hodiny oblíbené byly. Jak se vám toho podařilo docílit?

Já nevím, možná to bylo tím, že jsem výklad doprovázel všelijakými humornými příběhy. Víte, za tu dobu, co jsem tady, a po tolika zahraničních pobytech to už je tolik vzpomínek a humorných historek... Snažil jsem se do toho vkládat své zážitky, a tím pádem se to možná stalo trochu atraktivnějším, takže to nebyl jen takový suchopárný výklad. To dělám dodnes.

Za více než půl století svého působení Lubomír Bartoš vchoval již několik generací hispanistů a u všech bývalých i současných studentů a kolegů se jako odborník i člověk těší zasloužené vážnosti a úctě. Svou neúnavnou pracovitostí a nezdolnou energií je dodnes inspirací pro všechny, kdo se vydali v jeho šlépějích a rozhodli se stejně jako on (a v mnoha případech právě díky jeho vlivu) věnovat profesionálně španělské lingvistice. Osobně oceňuji především Bartošovu obdivuhodnou erudici a kritický nadhled, s nímž se snažil nás nevědomé studenty přivést k samostatnému myšlení a k poznání, že definice a klasifikace uvedené ve skriptech jsou pouze jedním z mnoha nedokonalých pokusů o popis nesmírně komplexního a dynamického systému, jímž španělština je. To pro nás, kteří jsme se tehdy teprve snažili osvojit si základy španělské jazykovědy a španělštiny jako takové, znělo téměř jako relativistické rouhání, a pouze postupem času jsme lopotně dospěli (alespoň někteří) k téže pravdě, jež je pro člověka bez dosažení určitého stupně poznání a zkušeností nepřijatelná. Byl to však právě profesor Bartoš, komu se jako prvnímu podařilo probudit v nás pochybnost o „posvátnosti“ a nedotknutelnosti učebnicových pouček a přivést nás k onomu zdravému odstupu, jenž je pro vědecké bádání naprosto nepostradatelný.

Na závěr bych si dovolil připojit ne tak dávnou, avšak dnes již nostalgickou vzpomínku na Bartošův charakteristický styl výuky, jehož se předcházející rozhovor dotkl jen letmo. Měl jsem to štěstí, že jsem pana profesora počátkem devadesátých let zažil ještě v jeho domácím prostředí, totiž v učebně fonetiky v nedávno zbořeně budově B, kde za stejnou katedrou z první republiky sedávali kdysi i jeho vlastní učitelé, stejně jako v jeho nevelké pracovně, kam se tehdy přesto vešel celý náš ročník dokonce i na povinné předměty (ty dnes sám učím v aule pro 80 lidí). Sedíce na gauči nebo v pohodlných křeslech a obklopení vonným dýmem Bartošova nepostradatelného doutníku, naslouchali jsme se zájmem odborným výkladům pana profesora okořeněným jeho humornými poznámkami a zážitky z exotických cest po Latinské Americe, a mohu potvrdit, že nám jeho hodiny vždy rychle uběhly a na jeho výuku (zvláště pak na výborné výběrové přednášky) jsme se skutečně těšili. K uvolněné a příjemné atmosféře přispívala i skutečnost, že profesor Bartoš zásadně trval na tom, abychom si během jeho

řeči nedělali poznámky a raději pozorně naslouchali; potom nám podstatná fakta sám shrnul a nadiktoval. To byl opravdu vynikající nápad, který fungoval a jenž by stál za vyzkoušení i v naší době někdy spíše kontraproduktivních powerpointových prezentací.

Za všechny brněnské kolegy i žáky přeji našemu panu profesorovi hodně zdraví, spokojenosti a tvůrčích sil. Vzhledem k jeho kondici nepochybuji, že se za pět nebo deset let opět sejdem na těchto stránkách nad dalším rozhovorem.

Petr Stehlík

Bibliografie prací prof. PhDr. Lubomíra Bartoše, CSc. (od roku 2007)

- (2012): «Cualidades humanas expresadas por unidades fraseológicas». *Studia Romanistica*, 12/1, s. 31–44.
- (2011a): «En torno al concepto de jerga». *Studia Romanistica*, 11/1, s. 11–17.
- (2011b): *Reflexiones sobre el concepto de argot*. In: *Sintaxis, análisis del discurso hablado en español*. Sevilla: Universidad de Sevilla, s. 95–104.
- (2010a): «Las locuciones nominales y verbales con significado argótico». *Studia Romanistica*, 10/1, s. 11–20.
- (2010b): *Španělský argot. El argot español*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 130 s.
- (2009a): «Sinonimia a nivel de locuciones verbales en español». *Studia Romanistica*, 9/1, s. 13–18.
- (2009b): «Polisemia y homonimia a nivel de locuciones adverbiales y verbales». *Studia Romanistica*, 9/2, s. 11–20.
- (2009c): *Fraseología española*. Ostrava: FF OU, Katedra romanistiky. 142 s.
- (2009d): *Španělská lexikologie a sémantika. Lexicología y semántica españolas*. Ostrava: FF OU, Katedra romanistiky. 148 s.
- (2008a): *La sinonimia adjetiva sobre la base afijal*. In: *Studia Romanica Bratislavensia 4. MICHAEL METZELTIN von Bucarest bis Santiago de Chile*, s. 53–63.
- (2008b): *Vývojové tendence v současné španělštině. Tendencias evolutivas en el español actual*. Ostrava: Ostravská univerzita-Filozofická fakulta. 141 s.
- (2008c): «Tendencias en la creación léxica en el español actual». *Studia Romanistica*, 8, s. 39–49.
- (2008d): *Notas a los cambios semánticos en el español actual*. In: *Studia Romanica Bratislavensia 2. Homenaje a Ladislav Trup*, s. 57–66.
- (2007a): «Sinonimia adjetival en español». *Studia Romanistica*, 7, s. 3–11.
- (2007b): *Americká španělština. El español en América*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 142 s.
- (2007c): *Syntax španělštiny. Sintaxis española*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. 162 s.